

Аналіз причин та механізмів системної світової та вітчизняної кризи державного управління як активаторів тінізаційних процесів неможливий без дослідження мегаінституційної побудови міждержавних соціально-економічних впливів домінування та підпорядкування, експлуатації, історичної та сучасної тінізаційної деградації. У зв'язку з цим великого значення набуває аналіз системи імперських та постімперських кризових впливів, домінувань та залежностей, які, зокрема, формують сучасну систему соціально-економічної, політичної тінізаційної діяльності.

Основними інструментами імперського тінізаційного домінування є політичний, економічний, дипломатичний, професійний, військовий тиск тощо, діяльність спецслужб, не обмежений будь-якими правовими нормами. Як зазначає П. Хомяков, будь-який маневр з інструментаріями домінування всередині імперської моделі (або всередині державної моделі із суттєвою питомою вагою імперських атавізмів) зводиться до вельми обмеженого вибору. Це вибір між відверто терористичною моделлю управління і відвертою моделлю обдурювання.

Особливо деформаційно-небезпечними для українського суспільства є імперські впливи на національну еліту, за допомогою яких здійснюється розбещення моделю колабораціонізму власних верхів, у тому числі за допомогою спецслужб, активний перерозподіл кращих ресурсів проімперських місцевих еліт на користь метропо-

лії, що фактично знищує кадрові ресурси всієї периферії імперії.

Відбулося становлення сучасної системи тінізаційної діяльності істеблішменту Росії, спецслужб інших імперій у постімперський період їхнього розвитку, домінуючого їх впливу на весь пострадянський простір, у тому числі на Україну, на подальший процес переродження, перш за все, її еліти, набуття нею рис усе більш паразитичного прошарку.

Список використаних джерел

1. Предборський В.А. Детнізація економіки у контексті трансформаційних процесів / В.А. Предборський. – К.: Кондор, 2005. – 614 с.
2. Хомяков П.М. Свои и чужие: драма идей / П.М. Хомяков. – М.: Полиграфист, 2003. – 416 с.
3. Кагарлицкий Б.Ю. От империй – к империализму. Государство и возникновение буржуазной цивилизации / Б.Ю. Кагарлицкий. – М.: Издательский дом Гос. ун-та. Высшей школы экономики, 2010. – 680 с.
4. Яневський Д.Б. Загублена історія втраченої держави / Д.Б. Яневський. – Харків: Фоліо, 2009. – 252 с.
5. Наследие империй и будущее России / Под ред. А.И. Миллера. – М.: Фонд «Либеральная миссия»; Новое литературное обозрение, 2008. – 528 с.
6. Кара-Мурза С. Советская цивилизация. – М.: Алгоритм, 2001. – С. 29.
7. Блан Е. Родом із КГБ. Система Путіна / Е. Блан. – К.: Темпора, 2009. – 360 с.

УДК: 330.101.2

С.Ю. ПАХОМОВ,
д.е.н., професор, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана

Економічне зростання в контексті інституціоналізму

Робота присвячена проблемі формування довгострокової стратегії економічного зростання України на основі її системної інституціоналізації.

Ключові слова: конкурентоспроможність, економічна стратегія, інноваційна економіка, інституційні реформи.

Робота посвящена проблеме формирования долгосрочной стратегии экономического роста Украины на основе ее системной институционализации.

Ключевые слова: конкурентоспособность, экономическая стратегия, инновационная экономика, институциональные реформы.

The work is devoted a problem the formation of long-term strategy of Ukraine's economic growth on the basis of its system institutionalization.

Keywords: competitiveness, economic strategy, innovative economy, institutional reforms.

Постановка проблеми. Сьогодні особливо у зв'язку з фактором технологічного динамізму і глобальної невизначеності від якості, повноцінності і системної сформованості інститутів залежить успіх розвитку країни. Саме ж інституціональне облаштування не тільки суттєво ускладнилося, а й за своїми наслідками стало співставним із досягненнями технологічного розвитку. Причому потреба в цьому тим більша, чим вищий рівень демократичного розвитку суспільства. Адже саме в умовах демократії сильніше впливають фактори змін, асиметрії і невизначеності, що впорядковуються саме через інститути.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Комплексне дослідження інституціонального забезпечення конкурентоспроможного розвитку мікро- та макrorівня представлено працями Т. Веблена, С. Вінтера, Д. Белла, Дж. Гелбрейта, Дж. Коммонса, Г. Мінза, У. Мітчела, Р. Нельсона, У. Ростоу, Р. Хайлбронера. Найбільш значущими дослі-

дженнями проблематики конкурентних переваг країн, факторів їхнього економічного зростання є наукові праці таких визначних учених, як Я. Тинберген, Г. Мюрдаль, А. Сен, Р. Коуз, Дж. Стиглер, Г. Беккер, Дж. Б'юкенен, Д. Норт, Р. Фогель, які за вагомих внесок у розроблення інституціональної структури та положень інституціональної еволюційної теорії були відзначені Нобелівською премією.

Мета статті. Багато аспектів проблеми інституціонального забезпечення економічного зростання залишаються недостатньо розкритими та обґрунтованими. Потребує, зокрема, подальшого дослідження методологія конкурентоспроможності в парадигмі глобального розвитку, процеси інституціоналізації глобального середовища конкурентоспроможного економічного розвитку, інституціональне забезпечення якісного зростання країн та їхньої економічної безпеки в умовах глобальних криз. Актуальним на сьогодні є також обґрунтування інституціоналізації формування високого конкурентного статусу України.

Виклад основного матеріалу. Слід відзначити, що інститути – це поняття багатоконпонентне. Ринок і держава самі по собі є інститутами, причому базовими, але їхня обопільна успішність у сучасному світі визначається саме складним інституціональним облаштуванням, що створює своєрідну інституціональну ринково–державну інфраструктуру. Звичайно, інституціонально–інфраструктурне облаштування ринку і держави завжди мало місце (банки та інші грошово–фінансові інститути, правові заклади тощо). Оскільки у світі, не об'єднаному глобалізацією, все мало спрощений вигляд, краще інституціональне облаштування не давало суттєвих переваг.

Важливо також враховувати, що інститути – щодо економіки і суспільства – це не просто системи і структури (фондовий ринок, інвестори, страхові компанії та інші), а й відповідні правила, норми, встановлений порядок тощо. Складність будівництва сучасної системи інститутів, що відносяться до ринково–державної інфраструктури, пояснює факт запізнення процесів інституціонального облаштування у країнах, що розвиваються, і в країнах із перехідною економікою [1, с. 5]. Причому таке запізнення відбувається навіть у країнах із вражаючим успіхом економічного розвитку, що, наприклад, стосується такого регіону, як Південно–Східна Азія, де наявність прогалів в інституціональній сфері спричинило фінансову кризу 1997–1998 років. Та більш драматичний приклад США, де інституційні прогалли з 2006 року виявлялися у вигляді іпотечної кризи, яка згодом охопила фінансовий сектор та стала каталізатором розвитку процесів світової фінансово–економічної кризи 2008–2009 років.

Суттєвою помилкою пострадянського суспільства в трансформаційно–перехідний період була цілковита надія на ринкові регулятори і майже цілковите нехтування значенням держави, чиєї регулятивної функції мало бути якнайменше. Пізніше внаслідок системних ринково–регуляторних провалів держава стала визнаватись повноцінним гравцем. При цьому ми спостерігаємо невиправдано велике втручання держави в економічні процеси і домінування так званого ручного управління. Однак економіка при цьому дає серйозні похибки, які є несумісним із сучасним ринком. Вийшло так, що приватизація замість того, щоб дати найбільший економічний ефект і, відповідно, прибуток, на практиці призвела здебільшого до розорення підприємств, що могли б бути цілком адаптованими до сучасного глобального ринку. При цьому капітали були спрямовані не у високотехнологічні, а переважно в сировинні та напівсировинні галузі, що замість формування наукоємної «нової» економіки призвело до деградації економіки «старої». Капіталізація економіки, включаючи успішні компанії та банківську систему, виявилася або незначною, або у багато разів заниженою [2]. Малий бізнес, що в успішних нині країнах є джерелом благополуччя держави і засадою формування середнього класу, у нас за цими критеріями зовсім не відбувся. Ті мільйони ринкових гравців, що складають кістяк українського малого бізнесу, з більшою впевненістю можна віднести до соціальних деградантів, ніж до успішних підприємців. І, нарешті, серед найбідніших верств населення опинилися працівники найбільш кваліфіковані – лікарі, вчителі, інженери. Якщо ситуацію доповнити постійною втечею за кордон як капіталів, так і дієздатного населення, а також наявність значної бідності в країні, яка ще недавно позиціонувала себе як на рівні значно вищому, ніж країни третього світу, та багатомільйонної армії «заробітчани», вимушених працювати за кордоном для утримання своїх сімей, то, звичайно, ситуацію успішною не назвеш [3].

Оскільки конкурентоспроможність країни, як нами обґрунтовано у попередніх розділах, визначається інституційними передумовами забезпечення сталого економічного зростання, постає завдання виокремити моделі економічного зростання. Згідно з табл. 1 моделі економічного зростання можна класифікувати за двома критеріями: за суб'єктом кінцевого попиту та географічним положенням джерела кінцевого попиту.

Причин усіх цих негараздів багато; серед них і неповноцінність самих по собі ринку і держави, що виявилися у нас недобудованими і суттєво деформованими, і відсутність довершеної комплексної стратегії розвитку. Але особливо слід виділити недосконалість і навіть сегментарну відсутність інституціональної інфраструктури.

Таблиця 1. Типологія моделей економічного зростання

		Суб'єкт кінцевого попиту	
		домашні господарства	держава
Географічне положення джерела кінцевого попиту	Внутрішній ринок	Суспільство масового споживання	Військова економіка. «Економіка пірамід»
	Закордонний ринок	Експортноорієнтоване зростання	Держава – сателіт

Джерело: [4].

І все ж успіхи є, що ставить питання, як розпорядитися одержаним результатом, оскільки тим потенціалом, що дався в результаті зростання, можна розпорядитися по-різному з, відповідно різними наслідками для країни. Головне при цьому – не піддаватися інерційності і не відтворити архаїку, тобто не керуватися тими тенденціями, що домінували в нашій економіці в останні роки. Ця тенденція була природною і виправданою, поки економіку стабілізували заради виживання і зростання відбувалося за рахунок повноти використання наявних потужностей.

Перед країнами, які вступили в зону біфуркації, постає завдання розгорнути економіку в русло високотехнологічних структурних зсувів, які хоч і призведуть до зниження темпів, але з часом забезпечать довготермінове і стабільне зростання, що відповідає критеріям глобальної конкуренції. Зв'язок же такого маневру з корекцією ринку є очевидним, бо масштабні структурні трансформації, зорієнтовані на інновації і додану вартість, далеко не у всьому підпорядковані ринку з його розрахунком на швидкий успіх.

Слід враховувати, що ринкова інерція в сучасних умовах може забезпечити успіх лише в цій конкурентоспроможності, що досягається дешевиною ресурсів і особливо робочої сили. Прив'язаність до таких джерел прибутку лише консервує відсталість і витісняє країну з шляху технологічного прогресу і, як наслідок, високого життєвого рівня. Ефективний і стійкий успіх в глобальній конкурентоспроможності забезпечується лише параметрами якості і успішності, що як раз і досягається на основі структурних зрушень у напрямі високотехнологічності і нарощування доданої вартості.

Сучасний стан міжнародної конкуренції і західний – передовий – досвід рекомендують запобігати проведенню структурних зрушень за суто галузевою ознакою, тобто за рахунок збільшення питомої ваги тих чи інших галузей. Наприклад, легковажно, виключаючи якісні характеристики, виставляти показники зростання машинобудування як структурний успіх. Одні і ті ж галузі, за рідкісним виключенням, можуть бути як високотехнологічними, так і середньо- і низькотехнологічними, а це, своєю чергою, може призвести до відставання важливих сегментів навіть при наявності зовні прогресивних структурних зрушень. Галузева орієнтація ховає в собі загрозу руху шляхом «наздоганяючого розвитку», що, своєю чергою, супроводжується постійним відставанням від того, що було пройдено іншими, найбільш успішними країнами [5].

У випадку ж з Україною місцеві (як, наприклад, у Китаї та інших країнах Сходу – партійні, культурологічні та інші) компенсатори, що пом'якшують інституційну необлаштованість, були відсутні. Більше того, країна через її етногенетичну специфіку виявилася в ситуації регулятивного вакууму, що і визначило катастрофічність ринкових трансформацій, які до того ж були, безумовно, непередбаченими.

Ситуація ускладнювалася і тим, що в процесі подальшого розвитку проблема інституціонального ринково-державного облаштування була поза полем зору. Реформи, що домі-

нували тут аж до кризи 1999 року, базувалися на ідеології МВФ, що своїми спрощеними підходами не розглядає інституціоналізм і навіть вступає з ним у протиріччя. В подальшому відбулося циклічне за своєю природою зростання, що створило враження економічного успіху. Крім того, через інституційну необлаштованість і реалізацію особливих інтересів технологія ручного управління економікою закріпилася як щось належне, здатне вирішити сьогоднішні проблеми без відволікання на вирішення проблем стратегічних [6].

Інституційна інфраструктура не тільки забезпечує, а й оптимізує взаємодію ринку та держави. Вона, з одного боку, збагачує і диверсифікує їхні функції, а з іншого – трансформує глибинні регулятивні пристрої і інструменти м'якої корекції.

Компонентам інституціональної ринкової інфраструктури притаманні якості саморегулюючих пристроїв, що поєднує їх з ринком. Однак на відміну від власне ринкових механізмів інститути інфраструктури, по-перше, самі по собі не виникають; а по-друге, формують не тільки поточні, а й довгострокові інтереси економічних суб'єктів. Більше того, на їхній основі додаються типові провали ринку, відбувається обслуговування соціальної сфери. З подоланням надмірної популярності доходів, з перерозподілом доходів на користь високотехнологічних сегментів, тобто з покращенням структури виробництва. І, що особливо важливо, повноцінне інституціональне облаштування економіки забезпечує формування повноцінних фінансових ринків і прискорює процеси капіталізації економічного середовища.

Суттєвою є роль інституціонального облаштування в оптимізації функцій держави, в тому числі і в досягненні ефекту державно-ринкової синергії. За допомогою інституціональної інфраструктури держава мінімізує своє пряме (адміністративне) втручання в економічні процеси; адміністрування замінюється впливом опосередкованим, що здійснюється через тонке налаштування відповідних інститутів ринкової інфраструктури. Ефективність держави в цьому разі підвищується, і надуманість так званої адміністративної реформи стає очевидною.

Актуальність інституціонального облаштування економічного простору України визначається не тільки її недосконалістю і де-не-де відсутністю, а й негайною необхідністю формування інструменту для реалізації певної економічної стратегії [7, с. 47].

Стосовно ж відсутніх, нерозвинених або суттєво деформованих (і відповідно деструктивних), інститутів, усе це лежить на поверхні. Відомо і те, що негативний вплив на економіку і соціальну сферу, на структурно-якісні параметри виробництва негативно впливає на стан фондового ринку, відсутність стратегічного інвестиційно-фінансового контуру, що формує так звані довгі кошти; деформованість інституту приватної власності, слабкість банківської системи і анемічність інституціональних інвесторів, провал у формуванні важливих для нарощування фінансів вторинних фінансових інструментів та багато іншого.

Аналіз ситуації, що склалася в Україні, виявив відсутність конструктивних підходів до створення національної інституційної системи. Інноваційна модель, тобто орієнтація на формування високотехнологічних сегментів, не може застосовуватися без розвинутої національної інноваційної системи, інтегрованої у світовий технологічний простір. Відповідно, зміна в цьому напрямі неможлива без створення інститутів довготермінового стратегічного форсайту й регулювання. Інноваційний розвиток потребує довгострокових сценаріїв та ефективного антициклічного регулювання. Йдеться про інноваційний вибір, і тому на відміну від вибору традиційно-індустріального актуальною навіть у найбільш ліберальних країнах постає проблема довгострокового планування, прогнозування і проектування, а отже і проблема інститутів, що забезпечують розвиток цього процесу завдяки довготерміновому поетапному «виращуванню» інновацій від фундаментальних ідей шляхом прикладних науково-дослідницьких і дослідно-конструкторських розробок до нових технологій, реалізованих у виробництві, і нових виробів (продуктів) для сфери торгівлі й послуг [8].

У сучасній Україні поки що відсутні реальні підходи до конструювання життєздатних інституціональних блоків з позицій взаємозалежності і пріоритетності (черговості) їх складових. Замість цього використовується у вигляді програм методологія простого переліку засобів, що передбачаються. В результаті подібні стратегії залишаються мертвими, нездійсненими.

Ситуацію з розвитком української національної економіки неможливо оцінювати без ретроспективи. Відсутність раціональних підходів щодо формування системи інститутів, як і загальна невдача до інституціонального облаштування економіки, раніше були в якійсь мірі виправдані. Країна проходила стадію виживання, інерційне за характером зростання було заспокоюючим; ринок завдяки наданню вибіркового пільг розгортав фінансові потоки в галузі, що дають негайний прибуток. А те, що такі, не вимагаючи інституціонального облаштування, механізми активізують відсталу структуру і стримують інновації, особливо не турбувало. Стратегія була піднята тактикою хай і неякісного, але все ж зростання. При цьому спокуса інерційного зростання з опорою на використання вже існуючих потужностей у сировинних галузях з експортною орієнтацією аж ніяк не потребувала інституціональної організації переміщення доходів з низькотехнологічного сектору у високотехнологічний. Все це, зовнішньо задовільне, по суті, заганяє країну в пастку відсталості.

У такій спрощеній ситуації проблеми успішно вирішувалися прямою взаємодією ринку і держави, і складна система інститутів, що їх обслуговує, була б надлишковою. А те, що країна, яка стала на такий шлях, прискорено відстає і втрачає свою конкурентоспроможність саме через спокосу високих темпів, практично не усвідомлювалося. Тому рекордні у порівнянні з іншим світом темпи зростання в певні періоди не спонукали до серйозного аналізу економічної ситуації і її порівняння, наприклад, з Європою.

Глобальний економічний поступ свідчить про зміну ролі інститутів у найбільш потужних економіках за даними МВФ. Аналіз основних макроекономічних показників угруповань країн єврозони, «Великої сімки» та Нових індустріальних країн Азії (НІК Азії) у період, що охоплює 2000–2011 роки, свідчить про зменшення питомої ваги ВВП за паритетом купівельної спроможності (ПКС) у 16 країнах єврозони та «Великої сімки», при цьому питома вага ВВП НІК Азії залишається стабільною. Рівень інфляції підвищується в усіх угрупованнях, а от рівень безробіття значно нижчий у країнах НІК Азії (табл. 2).

Між тим докази необхідності досконалої оцінки своєї ситуації за світогосподарськими (а не тільки внутрішньокраїновими) критеріями ми одержали зовсім нещодавно – при розвалі радянської економіки. Там також, як ми зараз, сподівалися на високі темпи зростання і боялися втратити цю перевагу при розгортанні економіки в постіндустріальне русло, що робили в той же час тоді відстаючі за темпами зростання від Радянського Союзу західні країни. Результат був повчальним – країна розвалилася, не витримавши конкуренції саме за світовими (високотехнологічними, постіндустріальними) критеріями. Сумнівів немає: якщо ми не виберемося з пастки інерційного розвитку, серйозні проблеми чекають і на нас. І девальвація наших досягнень прийде із найнесподіваніших сторін, причому не стільки з боку Заходу, скільки, мабуть, із боку Росії і Китаю, що нині активно модернізують ті галузі, які в нашій економіці є ключовими.

Самі по собі попередні успіхи розвитку України досить відносні і залежать насамперед від критеріїв оцінки. Факти зростання підтверджуються лише при порівнянні її економіки зі своїм попереднім станом у тих же галузях. Цей успіх виглядав би набагато скромніше, якщо дати оцінку з урахуванням двох суттєвих обставин.

По-перше, в порівнянні з критеріями оцінки, що задаються світовою конкуренцією.

По-друге, з урахуванням того, що це зростання відбулося за рахунок потужностей, створених у радянські часи.

Якщо взяти до уваги першу обставину, то ми побачимо переоцінку в бік заниження досягнутих результатів. Невисокий рівень доданої вартості суттєво поступається позитивним змінам інших економік, що (навіть при більш низьких темпах) усе більше відриваються від нас унаслідок розвитку високотехнологічних виробництв, що забезпечують більший приріст доданої вартості.

Таким чином, наше тимчасове випередження є досить примарним, бо сам процес переоцінки, що відбувається в ході конкуренції на основі її міжнародних критеріїв, виявляє завищення нашого номінального успіху в порівнянні з тим реальним, який формується в процесі глобальних взаємодій з іншими, технологічно більш розвиненими країнами, що домінують у планетарному світогосподарстві.

Доказом своєрідного перегляду і переоцінки результатів зростання, одержаних усередині країни згідно з критеріями міжнародної конкуренції, дають співставлення, пов'язані із

Таблиця 2. Порівняльна характеристика угруповань країн євросони, «Великої сімки» та Нових індустріальних країн Азії (НІК Азії), 2000–2011 роки

Макроекономічний показник	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Євросона ЕВС (16)												
Частка ВВП (ПКС) від світового ВВП, %	18,6	18,5	18,4	18,1	17,7	17,2	16,7	16,4	16,1	15,7	15,2	14,8
Споживча інфляція, %	1,1	2,2	2,4	2,3	2,1	2,2	2,2	2,2	2,1	3,3	0,3	0,8
Рівень безробіття, %	9,3	8,5	8,0	8,4	8,8	9,0	9,0	8,3	7,5	7,6	9,9	11,7
Велика сімка												
Частка ВВП (ПКС) від світового ВВП, %	49,5	49,0	48,5	47,8	46,9	46,1	45,2	44,2	43,0	42,0	40,8	39,8
Споживча інфляція, %	1,4	2,1	1,9	1,3	1,7	2,0	2,3	2,4	2,2	3,2	-0,1	1,1
Рівень безробіття, %	6,0	5,6	5,9	6,5	6,7	6,4	6,2	5,8	5,5	5,9	8,2	9,4
НІК Азії												
Частка ВВП (ПКС) від світового ВВП, %	3,5	3,6	3,5	3,6	3,6	3,6	3,6	3,7	3,7	3,7	3,7	3,7
Споживча інфляція, %	0,0	1,1	1,9	1,0	1,4	2,4	2,2	1,6	2,2	4,5	1,0	1,9
Рівень безробіття, %	5,4	4,0	4,2	4,2	4,4	4,2	4,0	3,7	3,4	3,4	4,5	4,4

Джерело: складено за даними [9].

зовнішньоекономічними взаємодіями країн, що розвиваються, із розвиненими країнами. Особливо показовим є те, що при зростанні частки країн, що розвиваються, в експорті виробів середньої технологічності удвічі (з 8,2 до 16,8%), а високотехнологічної в 2,7 раза, частка високо розвинених країн у привласненні доданої вартості, наприклад, зросла за рахунок цих взаємодій з 64,5 до 73,3% [10, с. 47].

Причина є банальною: розвинені країни в ході взаємодії спеціалізувалися переважно на операціях збирання, що відтворюють лише незначну частину доданої вартості, одержаних від розвинених країн деталей, що відповідно є і наукоємними і високотехнологічними. За результатами такої кооперації кожен одержував «своє». В експорті, що іде від країн, що розвиваються, вироби йдуть відповідно з усією доданою вартістю, що створює враження великого успіху при реально низькому рівні доданої вартості.

Те, що світова міжнародна спільнота оцінює зростання кожної країни за своїми критеріями, тобто за критеріями світової конкуренції, стає особливо очевидним в умовах надмірної відкритості. В цій ситуації «перерахунків» результатів зростання для менш конкурентоспроможних країн має виявлятися «хворобливим» за наслідками. Так, є розрахунки, згідно з якими подальше форсування масштабів, і відповідно збільшення частки низько-технологічного виробництва в Україні, відповідно збільшить розмір зони економічного неблагополуччя. Характерно, що жорсткий дискомфорт від неякісного зростання почали відчувати на собі такі, здавалося б, успішні наші сусіди, як Польща, Чехія і Угорщина, що є наслідком попередньої низькотехнологічної лібералізації.

Так, Польща, що на 60% віддала свою банківську систему іноземцям, відчула втрати через, по-перше, небажання останніх враховувати національні стратегічні пріоритети і, по-друге, внаслідок відмов іноземних банків кредитувати польські компанії, що конкурують з їхніми материнськими компаніями.

І якщо, наприклад, порівнювати успіх у темпах зростання ВВП із Китаєм, то різниця полягає не в тому, що там це явище довгострокове (а в нашому випадку – епізод), а і в тому,

що в процесі зростання китайської економіки щорічно багато нової якості з'явилося за рахунок структурних зрушень.

Невдачі, що притаманні країнам наздоганяючого розвитку, спонукають їх стати на шлях реалізації принципу «переходу по сліду» з використанням методу інноваційного прориву, тобто так званими випереджаючими стратегіями, а це, своєю чергою, означає не тільки пріоритетне орієнтування на критерії доданої вартості, а й культивування власних фундаментальних і прикладних наукових і технологічних розробок, що реалізуються згідно з проектними (не стільки галузевими, скільки міжгалузевими) схемами.

Варто сказати, що перехід на інноваційну модель розвитку є сучасним свідомим вибором України. Останнім часом було опубліковано цілий ряд досліджень, у тому числі і з боку вищого керівництва країни, про необхідність переходу на шлях структурних змін інноваційного характеру.

Висновки

Вибір на користь постіндустріалізму, незалежно від ступеня форсування відповідних структурних зрушень, спонукає суспільство до прискореного формування всієї системи сучасних інститутів, тобто до побудови нині відсутніх фрагментів ланцюга. Сам старт формування відповідних інститутів спрацьовує як виклик для всієї системи, що приведе до певної реакційної відповіді. Традиційна індустріально-інституціональна модель у даному випадку не підходить, бо буде відтворювати стару економіку. Зрушення ж в напрямі високотехнологічності без попереднього формування інститутів, розрахованих на інновації, є просто неможливими.

Таким чином, важливість вибору сучасного інституціонального облаштування потребує конкретизації і врахування тих змін, що для сучасного постіндустріального вибору є обов'язковими.

Список використаних джерел

1. Неллис Дж. Не пора ли дать новую оценку приватизации в странах с переходной экономикой? / Дж. Неллис // Трансформа-

ция; Всемирный банк; Институт Вильяма Дэвидсона. – 1999. – Т. 36. – №2. – С. 4–6.

2. Новая экономика: монография / Е.Ф. Авдокушин и др.; под ред. д.э.н., проф. Е.Ф. Авдокушина, д.э.н., канд. филос. наук. проф. В.С. Сизова; Вятский социал.-экон. ин-т. – М.: Магистр, 2009. – 542 с.

3. Глобализация и экономическое развитие: национальный аспект: Монография / Макогон Ю.В., Дергачева В.В., Пашко Е.А., Фильянов П.А.; Донец. нац. ун-т, Донец. гос. ун-т экономики и торговли им. М.И. Туган-Барановского. – Донецк: ДонНУ, 2006. – 259 с.

4. Aghion P. Endogenous Growth Theory / P. Aghion, P. Howitt. – Cambridge: MIT Press, 1998. – 243 p.

5. Базалієва Л.В. Науково-теоретичні та методичні основи управління трансакційними витратами підприємства / Л.В. Базалієва. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2009. – 164 с.

6. Івашина О.Ф. Інституціоналізація економічного розвитку: монографія / О.Ф. Івашина. – Д.: Наука та освіта, 2009. – 284 с.

7. Носова О. Прямі іноземні інвестиції у трансформаційній економіці України / О. Носова // Економіка України. – 2000. – №5. – С. 47–51.

8. Мешко Н.П. Інноваційний розвиток країн світової економіки в умовах глобалізації: монографія / Н.П. Мешко; Дніпропетровський національний ун-т ім. Олеся Гончара. – Донецьк: Юго-Восток, 2008. – 344 с.

9. The Global Competitiveness Report 2010–2011, World Economic Forum. – 2011. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org>

10. Рей А. Конкурентные стратегии государства и фирм в экспортноориентированном развитии / А. Рей // Вопросы экономики. – 2004. – №8. – С. 47.

А.М. ЛИТОВЧЕНКО,
пошукач, Національний університет біоресурсів і природокористування України

Розрахунок економічної ефективності інформаційно-консультаційних заходів впровадження біотехнологій у рослинництві

Проаналізовані основні економічні показники позитивного впливу інформаційно-консультаційних заходів впровадження регуляторів росту та мікробіологічних препаратів у рослинництві, показано доцільність формування комплексного підходу інформаційно-консультаційної діяльності з впровадження сучасних наукоємних технологій в агропромислове виробництво України.

Ключові слова: інформаційно-консультаційна діяльність, інноваційний проект, біотехнології в рослинництві, економічна ефективність.

Проанализированы основные экономические показатели позитивного влияния информационно-консультационных мероприятий внедрения регуляторов роста и микробиологических препаратов в растениеводстве, показана целесообразность формирования комплексного подхода информационно-консультационной деятельности по внедрению современных наукоемких технологий в агропромышленное производство Украины.

Ключевые слова: информационно-консультационная деятельность, инновационный проект, биотехнологии в растениеводстве, экономическая эффективность.

Analyzed the main economic indicators of the positive impact of information and consultation measures implementing growth regulators and microbes in crop shown the feasibility of forming an integrated approach information and consultancy activities with the introduction of modern high technologies in agro-industry in Ukraine.

Keywords: information and consultation activities, innovative design, plant biotechnology, economic efficiency.

Постановка проблеми. Виробництво сільськогосподарської продукції в сучасних умовах ринкової економіки, в тому числі і вирощування основних польових культур, має бути економічно ефективним, а його кінцевою метою має бути прибуток. У даний час в умовах конкуренції і невизначеності ринку, залучаючи додаткові капіталовкладення, слід наперед прорахувувати економічну ефективність того чи іншого засобу виробництва, в який вкладають кошти, та мати можливість коригувати рентабельність технологій.

Метою статті є аналіз проведеного дослідження щодо оцінки економічної ефективності інформаційно-консультаційних заходів впровадження біотехнологій у рослинництві.

Виклад основного матеріалу. Економічна ефективність того чи іншого технологічного заходу характеризується рядом показників: прибутком, собівартістю, рентабельністю та ін. [1].

Для оцінки економічної ефективності використання сучасних вітчизняних регуляторів росту рослин (біостимулянтів) та найбільш ефективних мікробіологічних препаратів проведено аналіз розрахунків по складових:

- вплив біопрепаратів на урожайність;
- оцінка собівартості одиниці рослинницької продукції без використання і при застосуванні біотехнологій;
- отриманий прибуток від застосування інновації;
- зміна рівня рентабельності виробництва в цілому.